

Sociale functies van mensen met het syndroom van Korsakov

Dr. Erik Oudman, PhD

GZ-psycholoog
Korsakovcentrum Slingsedael

29-11-2019

Doel

- Sociaal functioneren bij Korsakov ?
- Eigen perceptie van sociaal contact: eenzaamheid
- Vermogen tot het aangaan en onderhouden van sociaal contact

Eenzaamheid bij Korsakov

- Eenzaamheid: negatief evalueren van eigen sociale participatie en mate van isolatie.
 - emotionele eenzaamheid: het gemis van een partner/goede vriend
 - sociale eenzaamheid: het gemis van contact met anderen.
- Observatie: veel Korsakovcliënten zijn “op zichzelf”
- Onderzoek: N = 63 , De Jong Gierveld Eenzaamheidsschaal
- Zelfrapportage (2x) en rapportage door EVV-er

De Jong Gierveld Eenzaamheidsschaal

- Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn dagelijkse probleempjes terecht kan.
- Ik mis een echt goede vriend of vriendin.
- Ik ervaar een leegte om me heen.
- Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen.
- Ik mis gezelligheid om me heen.
- Ik vind mijn kring van kennissen te beperkt.
- Ik heb veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen.
- Er zijn voldoende mensen met wie ik me nauw verbonden voel.
- Ik mis mensen om me heen.
- Vaak voel ik me in de steek gelaten.
- Wanneer ik daar behoefte aan heb, kan ik altijd bij mijn vrienden terecht.

Resultaten

- 72.1% rapporteert zelf zich eenzaam te voelen en volgens zorg is 85.2% eenzaam.
- Rapportages van bewoners zijn betrouwbaar ($R = .67$)
- 62.3% rapporteert emotionele eenzaamheid. 70.5% rapporteert sociale eenzaamheid
- Meer dan eens per maand bezoek leidt tot minder sociale eenzaamheid volgens zorg ($t = 2.36$, $p < .05$), niet volgens patiënt
- Confabulaties hangen samen met sociale eenzaamheid volgens zorg ($R = .35$) en minder frequent bezoek ($t = 2.32$, $p < .05$)

Inlevingsvermogen

- Theory of mind:
 - Het vermogen te begrijpen dan andere mensen hun eigen kennis/overtuigingen/wensen/intensies hebben
 - het kunnen bedenken en invoelen

Kunnen bedenken wat de ander denkt

- Sally en Anne Test
- Veel gebruikt in autisme-onderzoek bij kinderen

This is Sally

This is Anne

Sally puts her ball in the basket.

Sally goes away.

Anne moves the ball to her box.

Where will Sally look for her ball?

Korsakov

- Controlevragen om te kijken of het verhaal onthouden is: 100% correct
- 100% gezonde controles geeft het correcte antwoord
- **57.1% van de Korsakovcliënten geeft het correcte antwoord**
- **Prestatie ongeveer op kansniveau -> minimaal begrip van wat de ander begrijpt**

Geen relatie met uitvoerend functioneren

Kunnen **invoelen** wat de ander voelt

- Faux pas test (5 Faux pas / 5 niet faux pas)
- *Kim's neef, Stefan, zou op bezoek komen en Kim had speciaal voor hem een appeltaart gemaakt. Na het avondeten zei ze: 'Ik heb speciaal voor jou een appeltaart gemaakt. Hij is in de keuken'. 'Hmmmm', antwoordde Stefan. 'Hij ruikt heerlijk! Ik hou heel erg van taart, behalve van appeltaart natuurlijk.'*
- Beoordeling: faux pas of niet? : wie zegt wat beschamends?
- Controle: zo vaak lezen als ze willen

Faux pas

- Maximale score op controlevragen
- Groot verschil tussen gezonde controles (score: 33 uit 35) t.o.v. Korsakovpatiënten (score: 24.1 uit 35).
- Scores in Korsakov vergelijkbaar met patiënten met FTD

Conclusie: ernstige problemen bij het aanvoelen van sociaal vreemde / beschamende situaties

Kunnen **invoelen** wat de ander voelt - 2

- Emotieherkenning

Boosheid

Walging

Angst

Blijdschap

Verdriet

Verbazing

Table 2. Total number of the items that were misinterpreted for in Korsakoff's syndrome patients ($n = 21$) in the Emotion Recognition Test

Misinterpretation/answer given by the patients	Correct answer		
	Disgust	Angry	Surprised
Happy	0	0	12
Sad	3	1	1
Disgust		13	3
Angry	28		1
Surprised	7	16	
Fear	7	9	14
Neutral	2	5	3

Volgens de Korsakov-cliënt:

Verbazing

Boosheid

Blijdschap

Boosheid

Walging

Angst

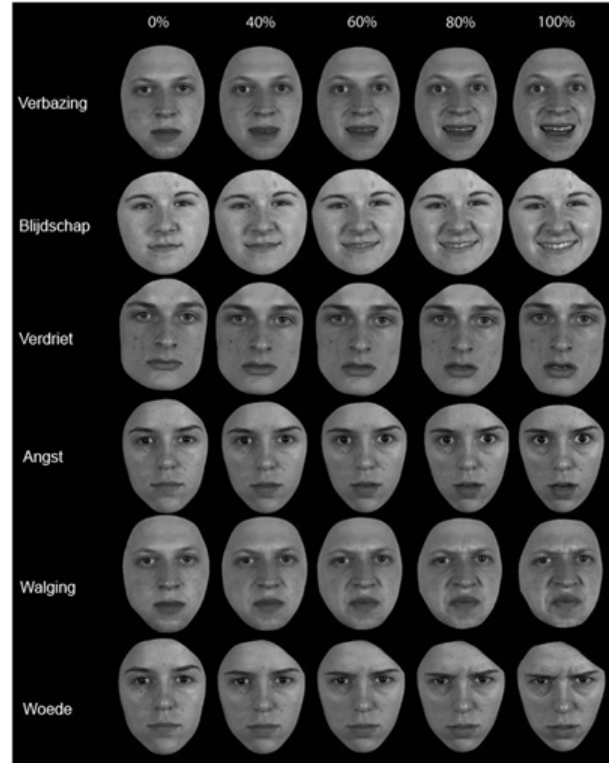
Blijdschap

Verdriet

Verbazing

Eerder onderzoek: dynamische emoties

- Nog meer problemen bij Korsakov
- Ook herkenning van angst aangedaan
- Minder snel in de herkenning

o.a. Montagne, Kessels, Wester, de Haan, 2006

Conclusie

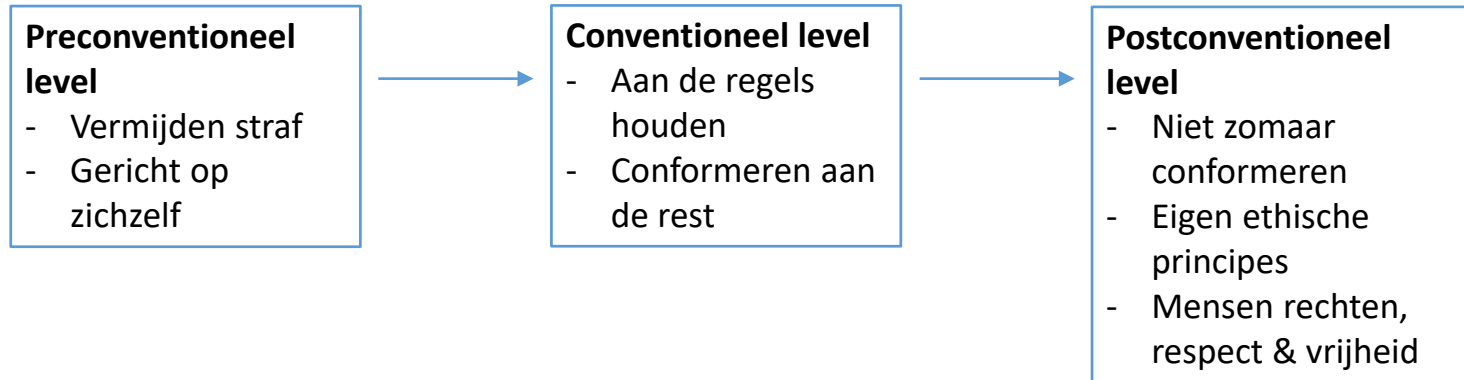
- Korsakovcliënten kunnen niet inzien dat een situatie beschamend is voor de ander
- Ze zijn sterk verminderd in staat om emoties van de ander te herkennen
- Ze benoemen emoties die normaal de ander afremmen foutief: boosheid wordt verbazing / verbazing wordt blijdschap
- Ze snappen niet dat de ander wat anders kan denken dan zij zelf (Sally en Anne test / perspectiefnametest)
- Wisselende samenhang met uitvoerende functiestoornissen bij Korsakov

Moreel redeneren: Heinz Dilemma

- “De vrouw van Heinz is ernstig ziek. Er is echter één medicijn dat deze ziekte kan genezen, maar dit medicijn is veel te duur. De man van de zieke vrouw, Heinz, kan dit bedrag niet opbrengen - hij heeft maar de helft. De arts weigert het medicijn voor de helft te verkopen. Heinz is natuurlijk radeloos en besluit 's nachts in te breken in het huis van de arts om het medicijn te stelen. ”
- Had hij dit mogen doen? Waarom niet, wel?

Moreel redeneren

- De vaardigheid om over ethische aspecten te redeneren
- Het morele ontwikkelingsmodel van Lawrence Kohlberg ⁽¹⁹⁷¹⁾

Preconventioneel level

“Nee, straks wordt hij gepakt”

Of

“Ja, hij moet pakken wat hij pakken kan”

Conventioneel level

“Nee, de wet verbiedt diefstal”

Of

“Ja, zijn vrouw verwacht dit van hem en hij is loyaal aan zijn vrouw”

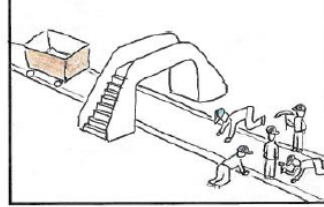
Postconventioneel level

“Nee, je moet altijd rekening houden met het verdriet en verlies van de ander, de arts”

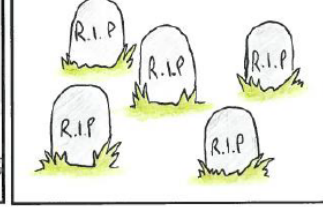
Of

“ja, het leven van een mens redden is een veel belangrijker dan het eigendomsrecht van een ander”

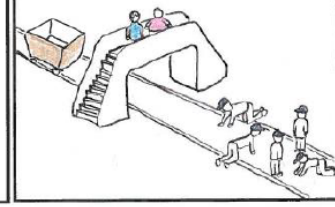
Tien complexe morele dilemma's

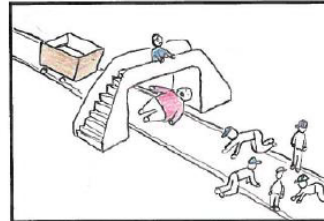
A runaway trolley is heading down the tracks toward five men who are working on the track

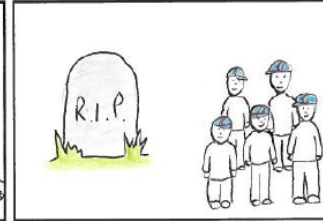
These five men will be killed if the trolley reaches them

You are on a bridge over the tracks, in between the approaching trolley and the workmen, and next to you is a stranger who is very large

The only way to save the five workmen is to push this stranger off the bridge, so that he stops the trolley with his large body.

If you do this, the large man will die, but the five workmen will be saved

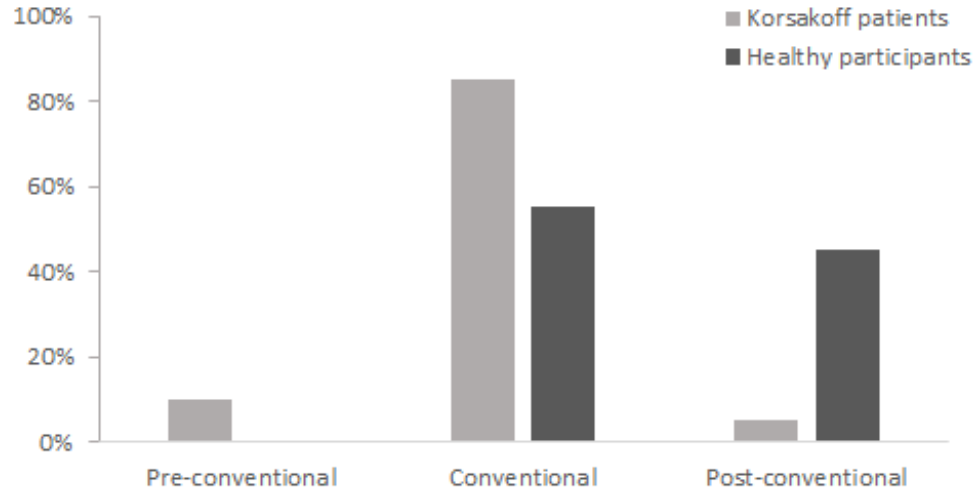

Should you push the man onto the tracks in order to save the five workmen?

- Ja/nee responses
 - Uitvragen van het level van moreel redeneren
 - Redenering volgens Kohlberg
- N = 20 KS / 20 HC

Redenering (gemiddeld) bij complexe dilemma's

Moral behaviour inventory Dutch

1. Een kleine belofte niet nakomen.

Niet fout	Klein beetje fout	Redelijk fout	Heel erg fout
O	O	O	O

2. De laatste plek nemen in een volle bus.

Niet fout	Klein beetje fout	Redelijk fout	Heel erg fout
O	O	O	O

3. Iemand een kapotte auto verkopen.

Niet fout	Klein beetje fout	Redelijk fout	Heel erg fout
O	O	O	O

4. Voorpiepen in een rij wanneer je haast hebt.

Niet fout	Klein beetje fout	Redelijk fout	Heel erg fout
O	O	O	O

5. Geen bloed doneren wanneer dat gevraagd wordt aan het volk.

Niet fout	Klein beetje fout	Redelijk fout	Heel erg fout
O	O	O	O

6. Gemeen zijn tegen iemand die je niet aardig vindt.

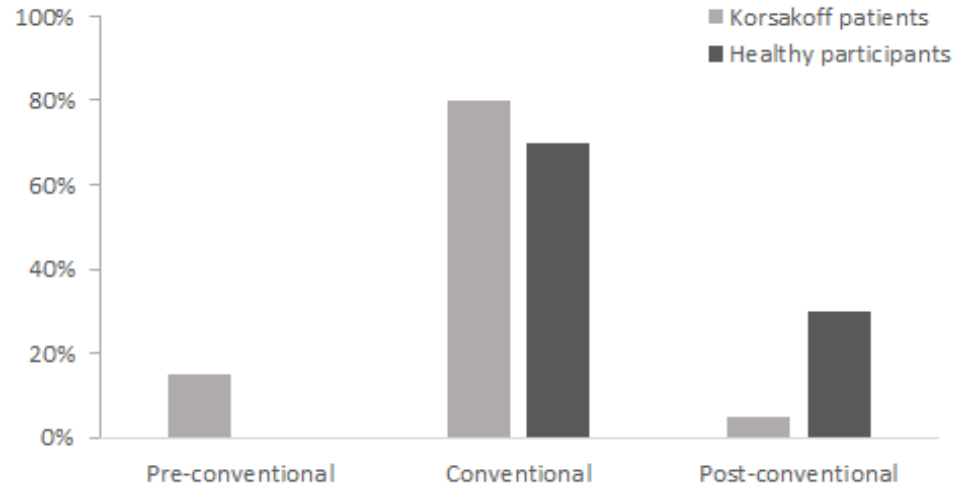
Niet fout	Klein beetje fout	Redelijk fout	Heel erg fout
O	O	O	O

7. Een leugentje om bestwil vertellen zodat je ergens minder voor hoeft te betalen.

Niet fout	Klein beetje fout	Redelijk fout	Heel erg fout
O	O	O	O

Redenering bij alledaagse dilemma's

Overkoepelende conclusies

- **Korsakovcliënten zijn eenzamer dan gezonde mensen.**
 - Eenzaamheid hangt samen met confabuleren
 - Volgens zorg: eenzaamheid hangt samen met de hoeveelheid bezoek
- **Het vermogen om in te leven en in te voelen in de ander is ernstig aangedaan bij Korsakov**
 - Sally Anne test/perspectiefnametest: niet snappen dat de ander wat anders ziet/denkt
 - Emotieherkenning: afremmende emoties foutief inkleuren
 - Faux pas: niet inzien dat situaties beschamend zijn voor de ander
- **Moreel redeneren is van een lager niveau**
 - Keuzes o.b.v. “niet gepakt worden” ipv morele normen/waarden

Vragen?

